

עת"א 49139/12/23 - מדינת ישראל ע"י נגד וועדת שחרורים מיוחדת, גלעד שמן

בית המשפט המחוזי בנוף הגליל-נצרת

עת"א 49139-12-23 מדינת ישראל נ' כלא צלמון ואח'

לפני	כבוד השופטת עירית הוד, אב"ד
	כבוד השופט סבאג
	כבוד השופטת אילונה לינדנשטראוס
עותרת	מדינת ישראל ע"י ב"כ עוה"ד בנימין משה
נגד	
משיבים	1. וועדת שחרורים מיוחדת 2. גלעד שמן ע"י ב"כ עו"ד מורן נירשברג דרורי

עתירה כנגד החלטת ועדת השחרורים במקום מושבה בבית הסוהר צלמון (בראשות כב' השופט העמית, יוסף בן חמו), מיום 18.12.2023 בתיק וש"מ 26098-03-15

פסק דין

המשיב 2 (להלן: המשיב), הורשע ברצח בת זוגו עינב רוגל ז"ל, צעירה כבת 19, לאחר שמיאנה לשוב למערכת יחסים זוגית עמו. הוא ריצה עד כה למעלה מ-32 שנות מאסר מתוך 36 שנים שנקצבו לו, וכיום עומדת על הפרק שאלת שחרורו המוקדם. העתירה שלפנינו מופנית כלפי החלטת ועדת השחרורים המיוחדת מיום 18.12.2023 (להלן: הוועדה המיוחדת), הפועלת מכוח חוק שחרור על תנאי ממסר, התשס"א-2001 (להלן: החוק), שהורתה על שחרורו המוקדם של המשיב (וש"מ 26098-03-15).

עובדות והליכים

1. בשנת 1991 נרצחה הצעירה עינב רוגל ז"ל. הרצח בוצע על ידי המשיב באמצעות ירי לרקתה. המשיב הורשע בהכרעת דין מיום 08.07.1992 ודינו נגזר, באותו יום, למאסר עולם. בהמשך, במסגרת הערעור שהגיש, טען המשיב טענות חדשות בדבר אחריות מופחתת והדין הוחזר לבית המשפט המחוזי. ביום 02.03.1998, ניתן גזר דין סופי בעניינו של המשיב, אשר הותיר את עונש מאסר העולם על כנו. הערעור על גזר הדין נדחה בפסק דינו של בית המשפט העליון מיום 29.01.2002 (ע"פ 2457/98 גלעד שמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(4) 289).

בהכרעת הדין נקבעו מסקנות שונות, בין היתר נקבע, כי המשיב התעלל במנוחה ונהג כלפיה באלימות, עוד

קודם לאירוע הרצח. עוד נדחתה גרסתו (לעניין טענת האחריות המופחתת), לפיה, הרצח התרחש לאחר עימות מילולי עם המנוחה וכאשר הוא ביקש לירות בעצמו ונקבע, כי המנוחה נרצחה בעודה ישנה במיטתה.

לאחר מספר בקשות, קצב נשיא המדינה את עונשו של המשיב ל-36 שנות מאסר, כך שתאריך שחרורו לאחר ריצוי תקופת המאסר במלואה, יחול ביום 29.06.2027.

2. עניינו של המשיב הובא מספר פעמים להכרעת הוועדה המיוחדת. בשנת 2017 הוגשה בקשתו הראשונה לשחרור מוקדם. הדיון לפני הוועדה נדחה על מנת שישלים את הליכי הטיפול באמצעות שב"ס. בהמלצת הוועדה המיוחדת, כאמור בהחלטתה מיום 08.04.2019, נדחתה ההכרעה על מנת לאפשר למשיב ליטול חלק גם בטיפול פרטני. הדיון בבקשה התחדש ביום 17.06.2020 והוועדה המיוחדת דחתה את הבקשה לשחרור מוקדם תוך שהיא קובעת, כי עדיין נשקפת מהמשיב מסוכנות משמעותית, חרף התנהלותו החיובית בין כתלי הכלא וההליך הטיפולי שעבר. בהחלטתה, נשענה הוועדה המיוחדת על אבחון פסיכולוגי שנערך למשיב אשר העריך את רמת מסוכנותו כבינונית. הוועדה המיוחדת קבעה, כי המדובר ב"מסוכנות ממשית שאיננה מאפשרת שחרורו המוקדם של האסיר גם לא למסגרת של הוסטל". על החלטת הוועדה המיוחדת הוגשה עתירה, אשר לימים, חזר ממנה המשיב. ביום 23.10.2022 הגיש המשיב בקשה לדיון חוזר ולפני הוועדה המיוחדת הונח אבחון פסיכולוגי מעודכן מיום 13.07.2022 (להלן: האבחון הפסיכולוגי), לפיו הערכת המסוכנות נותרה בינונית הגם שנמצא שיפור ברמת התובנה ולקיחת האחריות. עם זאת צוין באבחון, כי רק בעת האחרונה המשיב הצליח לקחת אחריות מלאה על מעשיו, דינמיקה המצביעה על התקדמות איטית שיש לתת עליה את הדעת בתוכנית טיפול המשכית. ביום 12.12.2022 דחתה הוועדה המיוחדת את הבקשה לקיום דיון חוזר. ביום 19.03.2023 הוגשה בקשה נוספת לדיון חוזר, בעקבות חוות דעת ועדת אלימות במשפחה מיום 17.01.2023 (להלן: חוות דעת אלמ"ב) אשר לא התנגדה לשחרורו המוקדם של המשיב והמליצה על שילובו בהוסטל מפתחות בתוכנית טיפולית שתארך כ-9 חודשים בתנאי פנימייה ושנת מעקב נוספת (בהתאם לעדכון שמסר ההוסטל במסמך מיום 21.09.2023).

3. בהחלטה מיום 18.12.2023, נעתרה הוועדה המיוחדת לבקשתו של המשיב לשחרור מוקדם. הוועדה המיוחדת עמדה על השינויים שחלו בממצאי האבחונים הפסיכו-דיאגנוסטיים שנערכו למשיב במרוצת השנים. הוזכר, כי באבחון משנת 2017 רמת המסוכנות הוערכה כבינונית - נמוכה ובאבחונים שלאחר מכן עלתה והוערכה כבינונית, למרות העובדה, כי בחלק של ניהול סיכון עתידי, נרשמה ירידה ממסוכנות גבוהה למסוכנות בינונית. עוד צוין, כי באבחון הפסיכולוגי האחרון נמצא "שיפור בתובנה בהווה לצד עתידיות פוטנציאלית בהתמודדות במצבי לחץ ותסכול וקשרים אינטנסיביים/אינטימיים, בהם מתקיים הסיכון העתידי".

הוועדה המיוחדת הפנתה לחוות דעת אלמ"ב שעמדה על התמסרות להליך הטיפולי, התקדמות בכל הנוגע ללקיחת אחריות על מעשיו והבעת אמפתיה למשפחת הקורבן. כפועל יוצא, הוועדה המיוחדת שמה את כובד המשקל על העובדה, כי המשיב עבר הליך טיפולי משמעותי וסיים כל טיפול אפשרי במסגרת שב"ס הכולל שיקום פרטני. צוין, כי מחוות הדעת המקצועיות עולה, כי הפניית המשיב להוסטל מפתחות על פי התוכנית המומלצת על ידי הרשות לשיקום האסיר (להלן: רש"א), תביא להקטנת המסוכנות, על פני החלופה הנגדית שהיא השארתו במסגרת שב"ס עד תום תקופת הריצוי, מבלי שיקבל עוד טיפול כלשהו. האיזון בין השניים מוביל למסקנה "לא בלי היסוס" כלשון ההחלטה, המורה על שחרור מוקדם.

בנסיבות אלה, הורתה הוועדה המיוחדת על שחרורו של המשיב בתנאים הקבועים בחוק ובתנאים מגבילים נוספים. מכאן העתירה שלפנינו.

טענות הצדדים

4. לטענת העותרת, הוועדה המיוחדת שגתה משלא נתנה את המשקל ההולם לרמת המסוכנות הבינונית שנמצאה בחוות הדעת הפסיכולוגית. כאשר המשיב הורשע בעבירה החמורה ביותר המנויה בספר החוקים, חשש המסוכנות מתחזק ביתר שאת. לטעמיה, הוועדה המיוחדת לא הצביעה על כל "שינוי בולט וממשי" כנדרש בסעיף 10(ב) לחוק.

נטען, כי הוועדה המיוחדת לא נתנה ביטוי בהחלטה לשלל נתונים, ובין היתר, לעובדה, כי המשיב ניהל במשך עשור את משפטו תוך העלאת שלל גרסאות כוזבות לרבות הטלת אחריות על שכמ המנוחה; כי למעלה מ-30 שנה נמנע מלקחת אחריות מלאה על מעשיו, כאשר באבחון מיום 13.07.2022 תיאר אמנם את שאירע באופן התואם לכתב האישום, אלא שהאבחון מסייג ומזהיר מפני ממצא זה שאולי נמסר בתחכום; כי לאחר מתן גזר הדין בעניינו, הוא ניהל קשר זוגי במהלכו ניסה לדחוף את בת זוגו ואם בנו ממרפסת בעקבות ויכוח, ואף מסר גרסאות סותרות לתיאור המקרה; כי מעשה הרצח אינו מנותק הקשר ונלווה לעוד אירועי אלימות לרבות ירי קטלני שביצע במהלך שירותו הצבאי, איומים באקדח כלפי ש.ג., אירועי אלימות כלפי המנוחה שקדמו לקטילתה, מדובר בדפוס אלימות מובהק שמעיד על מסוכנות.

עוד לעמדת העותרת, בחינת מסוכנותו של אסיר תעשה בנקודת הזמן בה מוגשת בקשתו לשחרור מוקדם, והיא אינה תלויה ביחס שבין הערכה נוכחית להערכה קודמת, או בכברת דרך טיפולית שעבר. אף אם מצבו הטיפולי של המשיב טוב מבעבר, עדיין, מצבו ביחס לסטנדרט הראוי בסוגיית שחרור מוקדם לאסיר עולם אינו מספיק, בדגש על מסוכנותו הבינונית ועשרות השנים שחלפו עד למועד בו לקח לכאורה אחריות על מעשיו.

בהתייחס לעובדה, כי הוועדה המיוחדת נתנה ביטוי משמעותי לחוות הדעת האחרונה של ועדת אלמ"ב מפנה העותרת לאבחון הפסיכולוגי האחרון, אשר עמד על ממצאים בעייתיים שלא הוזכרו בעבר, לרבות עמדה הגנתית, צורך להצגה עצמית חיובית באופן מתוחכם, עליה במקרי קונפליקט מול סמכות, ונכחנות ועוד כיוצ"ב ממצאים המצביעים אף הם על מסוכנות.

לסיום נטען, כי השיקול אותו מנתה הוועדה המיוחדת, בדמות מיצוי הסל הטיפולי המוצע בכלא, אינו שיקול רלוונטי. בסיכום כל אלה, יש לקבל את העתירה ולבטל את ההחלטה המורה על שחרור מוקדם.

5. על כל אלה הוסיפה המדינה והפנתה לעמדת משפחת הקורבן, כפי שבאה מפיה של אימה של המנוחה, הגב' נורית רוגל. האם התנגדה באופן נחרץ לשחרורו המוקדם של המשיב, טענה, כי הוא "אינו בר תיקון" והפנתה לאירוע האלימות הנוסף שכוון לחברתו בשנת 2005. לדבריה ראוי, כי מבחינה מוסרית, המשיב ירצה את מלוא תקופת העונש שנקצבה לו.

6. לעמדת המשיב, יש לדחות את העתירה ולהותיר את ההחלטה הסבירה של הוועדה המיוחדת על כנה, תוך אזכור ההלכה, כי בית המשפט לא ימיר את שיקול דעתה של וועדת השחרורים בשיקול הדעת שלו. על פי הנטען, המשיב עבר כברת דרך טיפולית עליה עמדה הוועדה המיוחדת בהחלטתה. עוד נטען, כי אין למנות במערך השיקולים את נתון אירוע האלימות הנוסף אשר התרחש כלפי בת זוגו ואם בנו. מדובר באירוע משנת 2005, לפני כשני עשורים ועוד בטרם המשיב החל בהליכי טיפול משמעותיים. כן אין לזקוף לחובתו כלל את נתון אירוע הרג האישה הפלסטינאית במהלך שירותו

הצבאי, אירוע ממנו זוכה.

באת כוח המשיב סקרה באריכות את שרשרת הטיפולים בהם לקח חלק המשיב, את חוות הדעת החיוביות מגורמי התעסוקה בשב"ס ואת הדוחות הסוציאליים המלמדים על המשך שיפור והעמקה. היא הפנתה לעובדה, כי במשך 30 שנות מאסר נמנו לחובתו שלוש עבירות משמעת בלבד, האחרונה שבהן משנת 1994, הוא יצא למאות חופשות וחזר ללא דופי.

לטעמיה, המשיב הודה בביצוע העבירה בתחילת דרכו הטיפולית, לאורך כל הדרך לקח אחריות והביע אמפתיה לקורבן ולמשפחתה. היא זוקפת את העובדה, כי רק לאחרונה הודה בעובדות כפי שהן מתוארות בכתב האישום, כשלב נוסף בהתקדמותו בהליך הטיפולי.

כן הפנתה באת כוח המשיב לשלושת האבחונים הפסיכולוגיים שנערכו למשיב בשנים האחרונות (2017, 2020 ו-2022) ולעובדה, כי מרבית גורמי הסיכון שנמנו בהם, הם גורמים היסטוריים - סטטיים. לטעמיה, האבחון האחרון הצביע על מגמת שיפור בולטת, בעצם הקביעה, כי חל שינוי בגורמים הקליניים בהווה, אין עוד גורמי סיכון בהווה, כאשר גורמי הדחק נוגעים למערכות יחסים אינטימיות ואין טענה באשר למסוכנות כללית. הדרך להפחית את מסוכנותו הקונקרטי של המשיב ביחסים אינטימיים היא דווקא באמצעות שילובו בתוכנית רש"א ועל כן אין להתערב במסקנת הוועדה המיוחדת.

דין והכרעה

7. לאחר שקילת נימוקי העתירה, כתב התשובה ולאחר שעיינו בתיק הוש"ר של המשיב ושמענו את טענות הצדדים, הגענו לכלל דעה, כי דין העתירה להתקבל מהנימוקים שיפורטו.

8. נקודות המוצא לדיון הן אלה: מחד גיסא, הנטייה היא שלא להתערב בהחלטותיה של ועדת השחרורים אלא אם נמצא, כי טעתה באופן ממשי במלאכת האיזונים, או משנעלמו מעיניה שיקולים כבדי משקל שהיה עליה לשקלם (בג"ץ 89/01 הוועד הציבורי נגד עינויים נ' ועדת השחרורים, פ"ד נה(2) 838, 871).

מאידך גיסא, החוק והפסיקה קבעו אמות מידה ברורות אשר ייעמדו ביסוד ההחלטה בעניין שחרור מוקדם, לרבות הכללים, כי לאסיר אין זכות קנויה לשחרור מוקדם ממאסר, והדבר נכון במיוחד במקרה של אסיר שנידון למאסר עולם (רע"ב 3340/16 גנאמה נ' ועדת השחרורים המיוחדת, פסקה 7 (22.5.2016)); כי הנטל להוכיח, כי קיימת הצדקה לשחרור מוקדם מוטל על כתפיו של האסיר (רע"ב 51/15 פלוני נ' ועדת השחרורים, פסקה 13 (28.4.2015)); כי בעניינו של אסיר עולם "שיקול העל" הרלוונטי הוא רמת השכנוע, כי האסיר לא יסכן את שלום הציבור עם שחרורו (סעיף 5 לחוק); ועוד בעניינו של אסיר עולם מוסיף המחוקק דרישה ייחודית בבחינת "האם חל באסיר שינוי בולט וממשי מבחינת הבנת חומרת מעשיו ומבחינת מוכנותו להשתלב בחברה ולתרום לה" (הדגשה לא במקור).

9. מן הכלל אל הפרט.

במקרה הנוכחי אין מחלוקת, כי האבחון הפסיכולוגי האחרון (מיום 13.07.2022) ביטא שיפור מסוים ביחס למדד התובנה ולקיימת אחריות. באבחון הפסיכולוגי הקודם (מיום 25.03.2020), ביטא המשיב במדד "חוסר תובנה בזמן האחרון" אי דיוקים בין גרסתו לגרסת כתב האישום (באופן המצמצם את התנהלותו הפוגענית), ואילו באבחון

האחרון נמצא, כי המשיב: "מודה בעבירה כאשר התייחסותו אליה מבטאת הכרה בהתנהגותו הפוגענית ולקחת אחריות". לאחר עריכת האבחון הפסיכולוגי נערכה חוות דעת אלמ"ב (17.01.2023), אשר לא התנגדה לשחרור המוקדם. אולם, האבחון הפסיכולוגי האחרון הצביע גם על ממצאים שליליים לרבות עליה בסולם המבטא עוינות מול דרישות הוריות וחברתיות, היכולת להתבטא במרדנות סמויה או גלויה, וזכונות או התנגדות מול סמכות או דרישות חברתיות. עוד יש להפנות לממצא מטריד נוסף, לפיו המשיב: "מבטא עמדה מעט הגנתית שלא הייתה נוכחת באבחון קודם, המבטאת צורך להציג עצמו באור חיובי אך באופן מתוחכם ולשלול בעיות, על כן יש להתייחס לממצאים בזירות" (בעמ' 4 לאבחון הפסיכולוגי).

10. כאמור, על פי סעיף 5 לחוק, הסיכון הנשקף לשלום הציבור משחרורו של אסיר מהווה "שיקול על" מרכזי. בענייננו, אין ולא יכול להיות חולק בדבר המסוכנות הנלווית לעצם העבירה שביצע המבקש - שכן המדובר בעבירה שהיא מן החמורות שבספר החוקים. המבקש רצח את בת זוגו בירי לרקתה, בעודה ישנה, באכזריות ובקור רוח. המסוכנות הנשקפת מהמשיב המוגדרת כעת כ"בינונית", הינה מסוכנות משמעותית ובלתי מבוטלת נוכח העבירה בה הורשע. וועדת השחרורים המיוחדת ציינה אמנם בהחלטה, כי הערכת המסוכנות מבוססת ברובה על גורמים היסטוריים (כלומר, מנעד השינוי בה מצומצם), יחד עם זאת, יש להפנות לעובדה, כי באבחון קודם מאפריל 2017 רמת המסוכנות הוגדרה כ"בינונית - נמוכה" נוכח אותם גורמים היסטוריים, וכי באבחון הבא (במרץ 2020) הוערכה שוב כבינונית. יוצא אפוא, כי גם אם נכונה עמדת הוועדה המיוחדת, לפיה, אין בנתונים ממצא המצביע על הגדלת המסוכנות, הרי שאין בנמצא שיפור בהערכת המסוכנות, הערכה שנתרה משמעותית. (במאמר מוסגר, לאחר האבחון הפסיכולוגי האחרון מיולי 2022, דחתה הוועדה המיוחדת את בקשתו של המשיב לעיון חוזר בהחלטה מדצמבר 2022, משמע, לא ראתה באבחון זה כמשנה מהותית את תמונת המצב).

לכך נוסיף, כי השיפור בממד התובנה נעשה אך לאחרונה, לאחר למעלה משלושים שנה בהן המשיב המעיט מאחריותו לאירוע הרצח ומיאן ליטול אחריות שלמה. אין לומר, כי המדובר בשינוי מעמיק ועקבי אלא בשינוי לטובה, בתקופה האחרונה בלבד, שאין בו כדי להוביל, בנסיבות המקרה הספציפיות לשחרור המשיב (על שינוי תובנה או התנהגות שנעשה אך לאחרונה ראו והשוו: רע"ב 5709/16 פלוני נ' מדינת ישראל (08.08.2016), פסקה 4). זאת, כפי שצוין בחוות הדעת הפסיכולוגית האחרונה, בשים לב לעובדה, כי המשיב "סיים הליכים טיפוליים משמעותיים בנק' זמן שונות לאורך המאסר, והרושם העולה, כי רק בעת האחרונה מצליח לקחת אחריות מלאה...". בצד האמור, נציין, כי חוות הדעת הפסיכולוגית הצביעה גם על מדדי החמרה בנושאים המשיקים לסוגיית המסוכנות (העוינות מול דרישות הוריות וחברתיות, ביטויי מרדנות וזכונות, הבעת עמדה הגנתית ונטייה לתחכום). נכונה טענת באת כוח המשיב, לפיה, המסוכנות נגזרת בעיקר מגורמים היסטוריים- סטטיים, שאין בכוחו לשנותם, אולם ההסבר לסטטוס המסוכנות, אינו משנה את ממצא המסוכנות שהונח לפנינו, שהוא הרלוונטי להכרעה. סטטוס זה אף מלמד על " בעיות עתידיות פוטנציאליות בהתמודדות עם מצבי לחץ ותסכול בקשרים אינטימיים/אינטינסיביים", מצבים העומדים בזיקה ישירה לעבירה בגינה מרצה המשיב את מאסרו.

11. בהינתן המסוכנות הנובעת מעצם העבירה, הערכת המסוכנות הבינונית שנקבעה באמצעות הגורמים המקצועיים שלא פחתה כלל, האבחון הפסיכולוגי המצביע גם על שינוי שלילי בתבנית הסולמות הקליניים, ההתקדמות האיטית בממד התובנה ולקחת האחריות, ועמדת משטרת ישראל המתנגדת לשחרור מוקדם, ספק אם ניתן יהיה להבטיח את מניעת המסוכנות ועיקרון ההגנה על שלום הציבור בהיות המשיב בהוסטל טיפולי. יודגש לעניין זה, כפי שמורה החוק, עלינו לבחון את נתון המסוכנות ושלום הציבור כעת, נכון למועד ההחלטה, ולא על בסיס ההנחה, כי בעתיד, תופחת המסוכנות לאחר שילובו בהוסטל על פי תוכנית רש"א. אין כל מקום להנחה, כי עדיף שחרור המשיב להוסטל עם תוכנית

טיפולית מאשר הותרתו בכלא כל עוד רמת המסוכנות הנשקפת ממנו היא משמעותית. כאן המקום לציין, שאין לתת חשיבות מכרעת לשיקול, כי המשיב סיים כל טיפול אפשרי בכלא שכן חזקה על אסיר עולם שעונשו נקצב לתקופה כה ארוכה, שסל הטיפולים שיהיה באמתחתו, בבואו לפני ועדת שחרורים, יהיה סל "מלא" ומשמעותי. יוצא אפוא, כי וועדת השחרורים המיוחדת לא הצביעה על כל שינוי במשיב המצדיק את שחרורו ולמצער, "שינוי בולט וממשי", כלשון סעיף 10(ב) לחוק.

12. לכך יש להוסיף, כי הוועדה המיוחדת ציינה בהחלטתה, כי שמעה את עמדת משפחת נפגעת העבירה המתנגדת לשחרור באופן נחרץ אך דומה, כי לא נתנה לעמדה זו כל משקל בהחלטתה. דומה, כי בעבירות מהסוג בהן הורשע המשיב, לעמדת משפחת הקורבן, שהיא "הקול" היחיד של המנוחה שיכולה להמשיך ולזעוק את זעקתה גם היום- יש לתת משקל לא מבוטל במערך השיקולים של הוועדה המיוחדת בבואה להורות על שחרורו של המשיב.

13. לסיכום ייאמר, כי ניכר שהמשיב התמיד ועבר כברת דרך מבחינה טיפולית ושיקומית - והדבר ראוי לציון. יחד עם זאת, לא שוכנענו, כי המשיב רשאי ליהנות מפריבילגיה של שחרור מוקדם נוכח המסוכנות המשמעותית הנשקפת ממנו.

14. אשר על כן, אנו מורים על קבלת העתירה וביטול החלטתה של וועדת השחרורים המיוחדת מיום 18.12.23.

מתירים לפרסום את פסק הדין

ניתן היום, א' שבט תשפ"ד, 11 ינואר 2024, בהעדר הצדדים.

**אילונה לינדנשטראוס ,
שופטת**

**חנא סבאג,
שופט**

**עירית הוד,
שופטת**